

S Brazílií, pátou největší zemí světa, nemáme my, lidé ze střední Evropy, mnoho společného. Je to pro nás právem vzdálená, exotická krajina, ačkoliv tamější obyvatelstvo se může prokázat převážně evropským původem. Přes značnou vzdálenost, která dělí evropskou pevninu od Latinské Ameriky, resp. od Brazílie, najdeme však i to, co nás spojuje. Do Brazílie odešla z českých zemí řada prostých lidí, aby zde začali lepší život. Můžeme uvést některé umělce anebo misionáře z Čech, kteří působili v Brazílii či naše cestovatele a vědce, kteří tuto rozsáhlou zemi odjeli poznávat. Například v roce 1920 žilo v Brazílii se statutem cizinců 26 354 osob pocházejících ze zaniklé Rakousko-uherské říše. V Brazílii si svého času získala značnou oblibu také první brazilská císařovna Leopoldina, původně rakouská princezna, dcera císaře Františka I. z druhého manželství. Od roku 1889 je Brazílie sice republikou, ale měla své panovníky - císaře - stejně jako Rakousko či na americkém kontinentě Mexiko. A právě jim se věnuje následující pojednání. Dlužno ještě podotknout, že Brazílie zažila v dubnu 1993 celonárodní hlasování mimo jiné i o tom, zda si lid přeje obnovení monarchie. Stoupenci císařství však neuspěli.

Brazílie se stala samostatným státem dne 7. září 1822, kdy princ - regent Pedro prohlásil na vrchu Ipiranga u Sao Paula dosavadní svazek s Portugalským královstvím za zrušený. K tomuto postupu ho nabádala i jeho manželka Leopoldina, když mu v dopise napsala: „*Brazílie se podobá sopce... Vyhlásí odtržení s Vaší pomocí nebo i bez ní. Jablko je zralé, utrhnete je teď, jinak shnije... Pedro, tento okamžik je nejdůležitější chvílí ve Vašem životě. Celá Brazílie Vás podpoří.*“ V den svých 24. narozenin, tj. 12. října 1822, se regent Pedro de Alcantara z dynastie Braganca stal brazilským císařem Pedrem I. Následně byl se svou ženou Leopoldinou korunován 1. prosince 1822 v Rio de Janeiru, tehdejším brazilským hlavním městem. Portugalsko, zmítané vnitřními nepokoji, nemohlo proti tomuto kroku přes jisté pokusy rasantněji zasáhnout a klíčové světové velmoci si pospíšily s uznáním nezávislosti nové bohaté země. Portugalsko tak za příjemné finanční odškodnění učinilo až v roce 1825. Císařství dostalo zvláštním dekretem i vlastní znak a zeleno-žlutou vlajku. Z údajného Leopoldina podnětu se na vlajce a kokardách nové monarchie spojila zelená, barva rodu Braganca, a žlutá upomínající na Rakouské císařství. Brazilská monarchie brzy dosáhla určitého stupně stability a mezinárodního kreditu, avšak bylo nutné zajistit hospodářský úspěch a upevnit celistvost obrovského státu. Zde monarchie jednoznačně sehrála důležitou roli coby prvek jednotící rozmanité společnosti obyvatel.

Pedro I. (12. 10. 1798 Lisabon - 24. 9. 1834 tamtéž), brazilským císařem 1822 - 1831

Ještě jako portugalský princ uprchl v roce 1807 s otcem, portugalským králem Joaem VI. (13. 5. 1767 - 10. 3. 1826) a celým dvorem do Brazílie. Tehdy totiž rodné Portugalsko přepadli Francouzi, kteří zde způsobili četné škody. Pedro zůstal v Brazílii i poté, co se jeho rodiče vrátili do Portugalska. I přes výzvy k návratu setrval a posléze se stal prvním brazilským císařem (viz výše). V březnu 1826, po smrti Joaa VI., ho znovu žádali, aby se navrátil. Dokonce se již jeho jménem (král Pedro IV.) podepisovaly dekrety a jiná rozhodnutí. Brazílii s Portugalskem spojit nesměl, musel se tedy rozhodnout jen pro jedno řešení, tj. buď přijmout portugalskou korunu a přijít o brazilský trůn anebo setrvat v Brazílii a nic neměnit. Nakonec se 2. května 1826 oficiálně zřekl portugalského trůnu, aby na něj mohla později usednout jeho dcera Maria da Gloria.

Za jeho vlády došlo v Brazílii k různým vzpourám a povstáním, Pedro se i přes existenci ústavy snažil o absolutistickou vládu. Císař potvrzoval šéfy všech provincií, jmenoval biskupy, ministry, úředníky, důstojníky, diplomaty, některé senátory a soudce, vyhlašoval válku a uzavíral mír, podepisoval mezistátní smlouvy, jeho dekrety měly sílu zákona. Císařova popularita se značně snížila po prohrané válce se sousední Uruguayí. Aby mohla brazilská monarchie nadále přežít, Pedro I. resignoval ve prospěch svého syna a odjel do Francie, kde žil s titulem vévody de Braganca. V roce 1832 znovu zasáhl do událostí v Portugalsku, když bylo ohroženo dědictví jeho dcery. Po občanské válce pak krátce vládl jako regent místo mladé Marie II. Pedrovou manželkou byla devět let rakouská princezna Leopoldina (22. 1. 1797 Vídeň - 11. 12. 1826 Rio de Janeiro). Svatbě se původně její otec bránil, neboť se mu nezamlouval nemravný život na brazilském dvoře a také Pedrova epilepsie. Rakouský státní kancléř Klemens Metternich chtěl ovšem posílit portugalskou orientaci na Rakousko, a tak se svatba přeci jenom uskutečnila. Zprvu bylo manželství v podstatě šťastné, v posledních letech však Pedro I. svou ženu dokonce bil a proslul četnými nevěrami. Z těchto známostí vzešla řada nemanželských potomků. S Leopoldinou měl císař šest dětí. Postupně se narodili Maria da Gloria (*1819, v letech 1826 - 1853 portugalská královna Marie II.), Joao Carlos (*1821), Januária (*1822), Paula Mariana (*1823), Francisca Carolina (*1824) a Pedro (*1825). Leopoldina je dodnes ctěna jako iniciátorka brazilské nezávislosti, za vznik jí vděčí brazilské Národní museum v Riu, podpořila řadu významných vědců. Pohřbena byla v Sao Paulu. Pedro I. se oženil znovu, a sice s dcerou Napoleona nevlastního syna Eugena de Beauharnais, Amalií von Leuchtenberg. V roce 1830 se novomanželům narodila dcera Maria Isabel.

Pedro II. (2. 12. 1825 Rio de Janeiro - 5. 12. 1891 Paříž), brazilským císařem 1831 - 1889

Celé jeho jméno znělo Pedro de Alcantara Joao Carlos Leopold Salvador Bibiano Francisco Xavier de Paula Leocadio Miguel Gabriel Rafaelo Gonzaga a za jeho vlády zažila Brazílie období velkého rozkvětu a prosperity. Brazilským císařem se stal po otcově vynucené abdikaci 7. dubna 1831, vládu převzal za obtížné vnitropolitické situace 23. července 1840, velkolepá korunovace proběhla v hlavním městě 18. července 1841. Pedro II. byl člověk velmi vzdělaný, ovládal celkem čtrnáct jazyků, zabýval se především astronomií a matematikou, medicínou a biologií. Stal se členem akademií věd v Berlíně, Mnichově a Paříži. Všestranně podporoval ve své zemi rozvoj vědy, průmyslu, zemědělství, přál umělcům. Za jeho vlády se na Amazonce objevily první parníky, roku 1854 došlo k otevření první brazilské železnice, o dvacet let později byl položen transatlantický podmořský kabel. Císař rád cestoval, mj. v roce 1871 navštívil během své evropské cesty Prahu a Karlovy Vary.

V politice se snažil udržovat rovnováhu mezi konservativci a liberály, často zachovával neutrální posice, což trefně vyjadřoval jeden z jeho výroků: „*At' se země spravuje podle svého přání a jak se jí to zdá být rozumné. Až mne Brazilci nebudou chtít jako císaře, odejdu a stanu se profesorem.*“ Císařská vláda tehdy sestávala jen z předsedy kabinetu a šesti ministrů (vnitřní, zahraniční, války, námořnictva, spravedlnosti a obchodu). Důležité postavení měla státní rada, v níž zasedala korunní princezna s manželem a sedm senátorů. V případě nepřítomnosti monarchy toto ústavní těleso soustředilo moc do svých rukou. Samozřejmě v zemi normálně pracoval dvoukomorový parlament. Pedro II. proslul rovněž tím, že nikdy nepodepsal rozsudek smrti. Rozmohlo se také přistěhovalectví. Do země přišla řada Italů, Španělů, Portugalců, Němců, Poláků, Rusů i Japonců. Zemi naopak nijak nepomohly ozbrojené konflikty s Argentinou v letech 1851-1852 a značně ji vyčerpala válka s Paraguayí vedená mezi lety 1865 - 1870. Pedro II. též odmítal otroctví a vítal jakákoliv opatření, která vedla k jeho omezení. V roce 1850 vstoupil v platnost zákaz

obchodu s otroky, 1871 dostaly svobodu všechny děti otroků, 1885 zákon zrušil otroctví jedinců starších šedesáti let. V tomto období již na řadě míst zaniklo otroctví úplně. Dne 13. května 1888 vstoupil v platnost tzv. „zlatý zákon“, jímž se na celém území Brazílského císařství zrušilo otroctví bez náhrady. Zákon tehdy podepsala korunní princezna Isabel, císař byl na cestách a do dění tak nezasahoval. Zánik otroctví byl mohutně slaven po celé zemi, avšak monarchie tímto postupem ztratila důležitou podporu velkých statkářů. Definitivní pád oslabeného Brazílského císařství způsobila vzpoura armády. Následkem rychlého sledu událostí se vládě vymkla situace zcela z rukou. Monarchisté sice nabádali císaře k ústupu do vnitrozemí a organizování ozbrojeného odporu proti republikánům, ale císař tuto možnost nepři-pouštěl („*Jednou pro vždy. Nechci žádné krvepro-liti!*“). Dne 15. listopadu 1889 byla vyhlášena republika v čele s prezidentem Manuelem Deo-dorem da Fonseca, bývalým císařským maršálem. Unavený a nemocný císař Pedro II. na palubě lodi Alagoas opustil i s rodinou 17. listopadu 1889 milovanou Brazílii. Císařský pár původně nepo-mýšlel na útek ze země, ale při vzpomínce na tragický konec mexického císaře Maxmiliána I. raději zvolil exil.

Císař se svou rodinou pobýval převážně v letní rezidenci Palácio Imperial v Petrópolis, který vybudoval německý stavitel Julius Köler. Kromě toho se další císařský palác Paco Imperial nachází přímo v centru Ria. Budova vznikla v roce 1730 a po zřízení republiky došlo k celkovému zničení vnitřního zařízení. Pedrovou manželkou se stala (4. září 1843 v Rio de Janeiro) neapolská princezna Teresa (14. 3. 1822 - 28. 12. 1889), dcera zesnulého Františka I. z dynastie Bourbonů. S Teresou měl císař dvě dcery - Isabelu (*29. 7. 1846 Rio de Janeiro), která si v Riu 15. října 1864 vzala císařského maršála Luíse Gastona de Or-léans, a Leopoldinu (13. 7. 1847 - 7. 2. 1871), jež se stala 15. prosince 1864 ženou vévody Luíse Ernesta Saského, toho času císařského admirála. Z tohoto svazku vzešly čtyři děti.

Pozdější osudy brazilské primogenitury

Korunní princezna Isabel zemřela ve Francii 14. listopadu 1921. Její syn, následník trůnu Pedro, resignoval na svá práva, aby se mohl oženit s hraběnkou Alžbětou Dobřenskou z Dobřenic. Nárok na brazilský trůn tak přešel na mladšího syna Luíze de Orléans-Braganca (26. 11. 1878 - 26. 3. 1920), ženatého od 3. listopadu 1908 s neapolskou princeznou Marií Piou (12. 8. 1878 - 20. 6. 1973). Po něm se stal následníkem jeho syn Pedro Henrique (13. 9. 1909 - 5. 7. 1981), který dne 19. srpna 1937 uzavřel sňatek s bavorskou princeznou Marií (*9. 9. 1914).

Z tohoto svazku vzešly děti Dom Luiz Gastao (*1938, žije v Sao Paulu), Dom Eudes (*1939, žije v Riu), Dom Bertrand (*1941, žije v Sao Paulu), Dona Isabel (*1944, žije v Riu), Dom Pedro (*1945, žije v Riu), Dom Fernando (*1948, žije v Riu), Dom António (*1950, žije v Riu), Dona Eleonora (*1953, žije v belgickém Beloeil), Dom Francisco (*1955, žije v Riu), Dom Alberto (*1957, žije v Riu), Dona Maria Teresa (*1959, žije v Londýně) a Maria Gabriela (*1959, žije v Riu).

Od 28. prosince 1972 je následníkem brazilského trůnu Jeho císařská a královská Výsost Dom Pedro de Orléans e Braganca, narozený 1. prosince 1945 v Petrópolis. Dne 4. července 1974 se v Rio de Janeiro oženil s Marií de Fatima (*14. 7. 1952 Rio de Janeiro). Spolu mají pět dětí. Jsou to Maria Pia (*23. 8. 1975), Maria Carolina (*19. 9. 1978), Gabriel (*1. 12. 1980), Maria de Fátima Isabel (*13. 5. 1988), Maria Manuela (*26. 5. 1989).

Literatura

- Almanach de Gotha. Annual genealogical and diplomatic reference, volume I (parts I and II). London 2003.
- BERGHAUS, Hermann: Stielers Schul-Atlas. Gotha 1893.
- Die grossen Dynastien. Erlangen 1979.
- Gothaischer Genealogischer Hofkalender 1901, 138. Jahrgang. Gotha 1900.
- Gothaisches Genealogisches Taschenbuch 1874, 111. Jahrgang. Gotha 1873.
- Der Grosse Brockhaus, III. Band, Leipzig 1929 - XIV. Band. Leipzig 1933.
- HAMANN, Brigitte: Habsburkové. Životopisná encyklopedie. Praha 1996.
- CHMELAR, Josef: Státy, politické strany a tisk celého světa. Praha 1927.
- KLÍMA, Jan: Dějiny Brazílie. Praha 1998.
- KLÍMA, Jan: Dějiny Portugalska. Praha 1996.
- RICHTER, Irene: Brasilien. München 2005.

Obrázky

- Brazílský císař Pedro II. (1825 – 1891) s dcerou, korunní princeznou Isabellou (1846 – 1921) a jejím manželem Gastonem de Orléans. Illustrierte Zeitung Nr. 2421, Leipzig und Berlin, 23. 11. 1889 k článku Die Revolution in Brasilien.
- Brazílská císařská koruna